

Motion till riksdagen 2013/14:Kr5

av **Bengt Berg m.fl. (V)**
med anledning av prop. 2013/14:3

Läsa för livet

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att inleda en försöksverksamhet med läsombud i förskolorna i enlighet med Litteraturutredningens förslag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att samtliga skolbibliotek ska vara bemannade med utbildade bibliotekarier.
3. Riksdagen beslutar att en utvärdering av måluppfyllelsen avseende de nationella målen för litteratur och läsfrämjande ska göras 2018.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att momsen för e-böcker ska sänkas till samma nivå som för pappersboken, dvs. 6 procent.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som säkerställer tillgången till ungdomslitteratur på minoritetsspråk respektive teckenspråk.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med ett förslag om ersättning för upphovsrättsinnehavare avseende utlåning av e-böcker och andra digitala verk.
7. Riksdagen avslår regeringens förslag att regeringen, i stället för riksdagen, framöver ska ges ansvar att fastställa villkoren för ersättningen i dialog med företrädare för upphovsmän inom ord- och bildområdet.
8. Riksdagen avslår regeringens förslag att de tidsbegränsade medel som tidigare avsatts för folkbibliotekens och det civila samhällets läsfrämjande och metodutvecklande samarbete bör upphöra.

Fel! Okänt namn på

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur stödet till översättarverksamhet beträffande utländsk litteratur i Sverige kan förstärkas.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på mer omfattande åtgärder för att stödja och förstärka det internationella kulturutbytet utomlands och i Sverige.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur kulturbiståndet ska förstärkas inom Sveriges internationella biståndsagenda.

2 Inledning

Goda språkliga kunskaper och verktyg är en förutsättning för den personliga utvecklingen, den sociala kontakten och den demokratiska delaktigheten i samhället.

Medborgarna i ett land har rätt till den gemenskap som språket innebär och med hjälp av detta kan hen både delta i det sociala livet och hävda sina demokratiska rättigheter. Samtidigt ser vi bl.a. i samhällsdebatten och i den för ett år sedan framlagda litteraturutredningen, Läsarnas marknad, marknadens läsare, att det finns stora problem med just bristande språkfärdighet och det framgår med all icke-önskvärd tydlighet hur främst unga pojkers språkfattning och läsförståelse drastiskt har sjunkit på senare år. Dessa utgör bara en grupp av flera som riskerar att ställas vid sidan av samhället både på ett personligt och på ett socialt plan. Kontakten mellan människor, i själva yrkeslivet och inte minst för den demokratiska delaktigheten i samhället, förutsätter språkliga verktyg. Om detta saknas är det mycket som står på spel.

3 Nationella mål för litteratur- och läsfrämjande

För barn och ungdomar är språkförståelsen och läsandet extra viktigt, dels för att främja deras personliga utveckling, dels för att ge dem verktyg för livet som väntar.

Det skrivna ordet har genom ny teknik och internet fått väldigt många att uttrycka sig över nätet. Just därför är det betydelsefullt att stötta dem som inte har tillgång till en egen dator. Här fyller biblioteken och den nationella biblioteksstrategin en viktig funktion för att förverkliga det övergripande demokratiska målet med allas rätt att delta.

Vänsterpartiet vill lägga stor kraft på en satsning för att främja språktillgången och läsförståelsen bland barn, unga och vuxna, för att på så sätt öka den samhälleliga gemenskapen. För att uppnå syftet med en sådan satsning är det viktigt att insatserna sätts in mycket tidigt i barns och ungas liv. Vi delar Litteraturutredningens bedömning att lärares kunskaper om litteratur, särskilt barn- och ungdomslitteratur samt litteraturdidaktiska kunskaper, behöver stärkas. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett förslag om att inleda en försöksverksamhet med läsombud i förskolorna i enlighet med Litteraturutredningens förslag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En annan viktig förutsättning för att säkra en god tillgänglighet och en jämbördig kvalitativ ingång till litteratur och läsande för landets unga är att det finns bra skolbibliotek med utbildade bibliotekarier. Vi instämmer därför i Litteraturutredningens förslag om att det i skolförordningen (2011:185) samt i gymnasieförordningen (2010:2039) införs bestämmelser som anger att huvudmännen ska eftersträva att skolbiblioteken ska vara bemannade med bibliotekarier som har kompetens att vara ett stöd till elever och lärare i det läsfrämjande och pedagogiska arbetet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att samtliga skolbibliotek ska vara bemannade med utbildade bibliotekarier. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser i övrigt att de mål som uppställs i propositionen avseende detta avsnitt är bra och att det är viktigt att målen har en mer långsiktig karaktär. I likhet med vad regeringen själv anger vore det lämpligt att göra en utvärdering av målpuppfyllelsen vid en viss given tidpunkt. Riksdagen bör besluta att en utvärdering av målpuppfyllelsen avseende de nationella målen för litteratur och läsfrämjande ska göras 2018. Detta bör riksdagen besluta.

4 Möjligheter för folkbiblioteken att arbeta aktivt med e-böcker

Den goda tradition som folkbildningen utgör och som gäller barn, unga, vuxna och alla i samhället oavsett var man kommer ifrån, förutsätter vissa saker. Hit hör avgiftsfriheten för lån av böcker och nyttjandet av olika medier och kunskapskällor. En annan viktig förutsättning är förstås tillgängligheten, så att alla i samhället verkligen kan ta del av de kunskapskällor som biblioteken inrymmer. Förutom att vara en social mötesplats med möjlighet till tanke- och erfarenhetsutbyte spelar biblioteken också en viktig roll för utbildning, forskning och på det personliga planet: det livslånga lärandet. Vänsterpartiet menar att alla bibliotek som är offentligt finansierade också ska vara tillgängliga för alla.

I propositionen föreslås att Kungliga biblioteket bör ges i uppdrag att utreda e-boksfrågan samt att 2 miljoner avsätts för detta ändamål. Det anser vi är mycket positivt, framför allt ur ett långsiktigt tillgänglighetsperspektiv.

Fel! Okänt namn på

För att ytterligare stimulera läsandet bland såväl unga som gamla och öka tillgängligheten till e-böcker bör moms sänkas för e-böcker. Vänsterpartiet drev på så att bokmomsen sänktes till 6 procent i januari 2002, vilket också bidrog till att läsandet ökade när böckerna kunde säljas billigare. Sedan dess har e-boken dykt upp på marknaden och därmed har en ologisk skillnad uppstått beträffande momsbeloppet. Momsen på en e-bok är 25 procent, samtidigt som moms för en ljudbok, dvs. cd-skiva, är 6 procent. Denna ordning måste ändras.

Riksdagen biföll den 18 maj 2011 skatteutskottets utlåtande till EU-kommissionens förslag på ”Grönbok om mervärdesskattens framtid”, som bl.a. innehöll en punkt med följande lydelse: ”För e-böcker och nedladdningsbara ljudböcker saknas i dag samma möjlighet till låg moms som gäller för tryckta böcker samt ljudböcker och e-böcker på cd-skivor. Det är viktigt att samma moms kan gälla både i traditionella sammanhang och i en digital miljö.”

Vänsterpartiet förutsätter att regeringen inom ramen för arbetet med EU:s nya momsdirektiv driver frågan om sänkt moms på e-böcker. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att moms för e-böcker sänks till samma nivå som för pappersboken, dvs. 6 procent. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Stärkta insatser för nationella minoritetsspråk och teckenspråk

Vänsterpartiet vill på olika sätt stärka tillgänglighet och delaktighet för alla grupper i samhället. Det gäller såväl för människor med olika språkkulturell bakgrund som för personer med funktionsnedsättningar. För att skapa en långsiktig och hållbar minoritetspolitik är språket en avgörande faktor. Den som förlorar sitt modersmål, också om det enbart gäller att läsa eller skriva det, tappar en viktig del av sin identitet som individ och som del av samhället.

Minoritetsspråkets ställning och utveckling är mycket viktig. Såväl lagstiftning som en del lokala insatser används för att stärka dessa språk. Samtidigt förlorar minoritetsspråken i ställning därför att färre och färre ungdomar kan utveckla kunskaper i sitt modersmål. Ett av skälen till detta kan vara att det saknas bra undervisningsmaterial och bra ungdomslitteratur. Det finns kommuner som därför har gjort vissa insatser för att översätta och utveckla läromedel. Bredvidläsning i form av ungdomslitteratur lyser däremot med sin frånvaro.

För att få ungdomar att utveckla kunskaper i minoritetsspråken är det viktigt att det finns bra och intressant litteratur ur ungdomarnas perspektiv. För att bevara och utveckla minoritetsspråken behövs särskilda insatser. Regeringens ökade anslag på 3 miljoner i budgetpropositionen för 2014 är inte tillräckligt. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som

säkerställer tillgången till ungdomslitteratur på minoritetsspråk respektive teckenspråk. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Biblioteksersättningens framtida inriktning

I propositionen föreslås att endast nyttjandet av fysiska exemplar av verk bör ligga till grund för biblioteksersättning. Vänsterpartiet delar inte denna uppfattning utan anser att upphovsrättsinnehavarna även ska få ersättning för utlåning av digitala verk. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med ett förslag om ersättning för upphovsrättsinnehavare avseende utlåning av e-böcker och andra digitala verk. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Eftersom biblioteksersättningen är en stöttepelare i bokskaparnas ekonomi är även själva förhandlingen om denna ersättning av största betydelse. I dag ligger beslutsfattandet om biblioteksersättningen hos riksdagen. I propositionen aviseras en annan ordning, vilket har skapat stor oro hos upphovsmanorganisationerna Sveriges Författarförbund, Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund.

Vänsterpartiet har full förståelse för denna oro och menar att det även i fortsättningen ska vara riksdagen – med dess breda demokratiska förankring – som ska vara förhandlingspart gentemot upphovsmännen. Riksdagen bör avslå regeringens förslag att regeringen, i stället för riksdagen, framöver ska ges ansvar att fastställa villkoren för ersättningen i dialog med företrädare för upphovsmän inom ord- och bildområdet. Detta bör riksdagen besluta.

Utan författare, fotografer, konstnärer – inga böcker. För att ge dessa rimliga ekonomiska livsvillkor och därmed förutsättningar för nytt skapande i den kulturella näringskedjan vill Vänsterpartiet att nivån på biblioteksersättningen höjs.

Att allmänheten har kostnadsfri tillgång till litteratur betyder inte att bokskaparna kan leva på luft och vatten. Vi har sedan länge ett väl fungerande ersättningssystem som i högsta grad bidragit till att den svenska barn- och vuxenlitteraturen kan hålla en mycket hög nivå. Vi värnar om detta system och anser också att grundbeloppet för ersättningen bör höjas.

7 Stöd till litteratur och kulturtidskrifter

För att garantera fortsatt mångfald inom bokutgivningen är litteraturstödet av stor betydelse. Det bidrar till att bokmarknaden inte enbart består av bästsäljande deckare och annan kommersiellt gångbar litteratur, utan möjliggör att annan kvalitativt bra litteratur och översättningar från andra språk än de anglosaxiska också finns att tillgå.

Böcker som får litteraturstöd distribueras till olika bibliotek runt om i landet.

Fel! Okänt namn på

I de flesta europeiska länder råder ett system med fasta bokpriser, vilket bidrar till stabilitet både inom förlagsbranschen och för bokhandlarna: samma bok kostar helt enkelt lika mycket var än i landet den köps.

En alldeles egen roll i kulturlivet spelar kulturtidskrifterna, dessa spjutspetsar som med en sorts fingertoppskänsla förmår varsla om vad som är på gång – i tiden, i omvärlden. På olika konstområden och med influenser från hela världen förmedlar kulturtidskrifterna stoff både för debatt och av allmänt nyhetsintresse. Viktigt är också att de nationella minoritetsspråkens publikationer garanteras fortlevnad.

Vänsterpartiet anser att det totala litteraturstödsbeloppet måste öka så att det grundläggande syftet med stödet, att garantera bredd och kvalitet i utgivningen, kan uppfyllas. I vår budgetproposition för 2014 har vi därför höjt anslaget till kulturtidskrifterna, varigenom vi ytterligare vill stärka deras plats i den nödvändiga debatten samt ge fler röster tillträde till det offentliga rummet.

8 Det internationella kulturutbytet

I vårt globaliserade tidevarv bör vi också kunna lämna plats för det som är nytt och annorlunda och allt detta kan litteraturen och kulturen bistå oss med.

Kulturen är till sin natur både gränsöverskridande och brobyggande. Det kan vara just kulturen som förmår ge uttryck för djupt mänskliga känslor och tankar också mellan olika nationer, folkgrupper och etniska tillhörigheter som annars faktiskt lever i konflikt och skarpa motsättningar.

Kulturen förmår också ge röst åt minoriteternas nedärvda, samtida och framtida identitet genom att använda sig av den egna traditionen som omstöps och utvecklas alltmedan tiden går och samhället förändras.

I vår globaliserade värld suddas nationsgränserna ut, på gott och ont, och då är det ännu angelägnare att folkens egna kulturtraditioner och konstformer inte hamnar i likriktningens strömfåra, utan kan behålla sin karaktär.

Till det fundamentala brobyggandet för utbyte mellan olika nationer och språk hör översättarverksamheten. Vi kan med stor oro se hur stödet för översättarutbildningen på t.ex. Södertörns högskola har upphört och att ett unikt översättarcentrum som det på Rhodos håller på att duka under i svallvågorna från den ekonomiska krisen i Grekland. Detta vill vi råda bot på genom större stöd och ett större intresse från svensk sida. I propositionen föreslås, vilket vi tycker är bra, att Statens kulturråds insatser för att främja svensk litteratur utomlands bör vidareutvecklas särskilt vad gäller insatser för översättare av svensk litteratur. Vi är dock kritiska till förslaget om hur detta ska finansieras. Förslaget är ett typexempel på regeringens ”ge och ta-politik” då det inte tillförs några nya medel utan enbart flyttas runt mellan olika poster inom utgiftsområdet. I en proposition som syftar till att stärka de läsfrämjande insatserna i samhället förefaller det kontraproduktivt att föreslå åtgärder för att öka läsandet samtidigt som medel för att finansiera sådana åtgärder omfördelas till andra ändamål. Riksdagen bör avslå regeringens förslag att de tidsbe-

gränsade medel som tidigare avsatts för folkbibliotekens och det civila samhällets läsfrämjande och metodutvecklande samarbete bör upphöra. Detta bör riksdagen besluta.

Vänsterpartiet saknar i propositionen förslag på åtgärder för hur stödet till översättarverksamhet av utländsk litteratur i Sverige kan förstärkas. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur stödet till översättarverksamhet beträffande utländsk litteratur i Sverige kan förstärkas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det skrivna ordet är satt under stor press, ja till och med förföljelse, runt om i världen. Författare och konstnärer arbetar med livet som insats för att skapa nya verk och även för att hävda den okränkbara, demokratiska yttrandefriheten. Vi vill att Sverige ska erbjuda fristäder för dessa förföljda kulturskapare och därmed ge stöd till de kommuner som vill upplåta bostäder och livsrum för dem.

Sverige syns genom sina stora multinationella företag ute i världen, trots landets relativa litenhet. Viktigt är också att Sveriges kulturella profil och internationella framåtanda ges rimliga och nödvändiga resurser på den stora världsscenen och i mindre anspråksfulla men ändå betydelsefulla sammanhang.

Lika viktigt är att ta till vara de influenser och för oss nya kulturformer som de till vårt land kommande artisterna och kulturskaparna för med sig från sina olika bakgrunder och traditioner. Liksom vi måste bredda kontaktytorna och möjligheterna för våra egna nationella minoriteter att komma till tals i det offentliga livet. I propositionen föreslås att frågan om ett internationellt utbytesprogram för litterära upphovsmän utreds vidare. Konstnärsnämnden föreslås få i uppdrag att föreslå hur ett sådant utbytesprogram kan utformas samt tillförs 1 miljon kronor för detta ändamål i budgetpropositionen för 2014. Vänsterpartiet tillstyrker detta förslag men anser att det behövs ytterligare åtgärder för att främja det internationella kulturutbytet inom detta område. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på mer omfattande åtgärder för att stödja och förstärka det internationella kulturutbytet utomlands och i Sverige. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser även att det är viktigt att slå vakt om de svenska kulturinstitut som finns och främja tillkomsten av flera runt om i världen samt att ett mer aktivt arbete behöver bedrivas inom EU:s ramar för att främja det regionala kulturutbudet inom den europeiska gemenskapen.

Vi välkomnar regeringens ståndpunkt att litteraturens roll inom Sveriges internationella bistånd bör stärkas, men efterlyser konkreta åtgärder för att detta ska uppnås. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur kulturbiståndet ska förstärkas inom Sveriges internationella biståndsgaganda. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 15 oktober 2013

Bengt Berg (V)

Marianne Berg (V)

Lars Ohly (V)

Lena Olsson (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Eva Olofsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)